

чисельності міжнародних партнерів ЄС, з якими Норвегії все складніше конкурувати за його зацікавленість щодо поглиблення співпраці. Своєю чергою, сам формат ЄЄП втратив унікальність і посів досить маргінальне місце у сфері зовнішніх зносин ЄС. Негативно також вплинуло зростання асиметричності у потенціалі двох партнерів: якщо ЄС розширювався і набував помітного значення на міжнародній арені, то ЄАВТ зменшувалася й ставала слабшою, особливо після рішення Швейцарії розбудувати відносини з ЄС поза межами ЄАВТ.

Незважаючи на вказані обставини, ЄС підтримує міцні зв'язки з Норвегією, розглядаючи її як конструктивного і привілейованого партнера, а двосторонню співпрацю, – як ефективну та порівняно позбавлену проблем [7, с. 3]. Тому саме відсутність суттєвих ризиків і значних труднощів у відносинах між Осло і Брюсселем можна вважати причиною втрати з боку ЄС зацікавленості своїм північноєвропейським партнером.

Висновки. Підсумовуючи, необхідно наголосити, що варто погодитись із твердженням, що формат взаємодії з Європейським Союзом у межах ЄЄП є радше «норвезькою» моделлю сусідства і малоімовірно, що його можна буде відтворити, наприклад поглиблюючи відносини Києва та Брюсселю. Ця форма асоціації користується низькою привабливістю серед країн сусідів, а чотири колишні члени ЄАВТ надали перевагу повноправному членству у ЄС, відмовившись від ЄЄП. Це було обумовлено насамперед їхнім прагненням не тільки імплемувати рішення ЄС, як це чинить Норвегія, але також мати важелі впливу на їх ухвалення. З іншого боку, саме ЄЄП, що стало результатом компромісу, як на міжнародному рівні між Осло та Брюсселем, так і усередині країни між різними політичними угрупованнями, забезпечило належну взаємодію між Європейським Союзом і Норвегією упродовж останньої чверті століття.

Перспективи подальших розвідок. Водночас необхідно звернути увагу на той факт, що ЄЄП залишився статичним за своєю структурою і жодне його положення не змінилося. У той же час Європейський Союз після 1992 р. зазнав суттєвих трансформацій: зросла майже удвічі кількість його членів, він набув міжнародної правосуб'єктності, а ухвалення Лісабонського договору істотно модифікувало його організаційну структуру. Такі зміни послужили основою щодо започаткування дебатів про необхідність оновлення ЄЄП. Саме ця проблематика вимагатиме особливої уваги, адже подібні виклики згодом постануть і перед Україною, коли нинішня угода про асоціацію з ЄС вимагатиме перегляду чи доповнення.

Список використаних джерел

1. Archer C. Norway, European Integration and Atlantic Security / C. Arche, I. Sogner. – London: SAGE, 1998. – 191 p.
2. Delors J. Statement on the Broad Lines of Commission Policy / J. Delors. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1989. – 25 p.
3. Eliassen K. Ever Closer Cooperation? The Limits of the 'Norwegian Method' of European Integration / K. Eliassen, N. Sitter // Scandinavian Political Studies. – 2003. – №26. – P.125–144.
4. Graver H. Supranationality and National Legal Autonomy in the EEA-agreement [Electronic resource] / H. Graver. – 2001. – Mode of access: http://www.europarl.cy/ressource/static/files/ADDRESS_PROF_MARESCAU_20100624.pdf www.arena.uio.no/publications/wproo_23.htm
5. Gsthöhl S. Reluctant Europeans: Norway, Sweden, and Switzerland in the process of integration / S. Gsthöhl. – Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2002. – 269 p.

6. Maresceau M. Integration Oriented Elements in Bilateral Agreements Concluded by the EU with Third States: A Few Examples [Electronic resource] / M. Maresceau. – 2010. – Mode of access: http://www.europarl.cy/ressource/static/files/ADDRESS_PROF_MARESCAU_20100624.pdf

7. Other parties' views on Norway's agreements with the EU / Official Norwegian Reports NOU [Electronic resource]. – 2012. – 32 p. – Mode of access: http://www.eu-norway.org/Global/SiteFolders/webeu/NOU2012_2_Chapter%2013.pdf

8. Popławski D. Outsiderzy integracji europejskiej: Szwajcaria i Norwegia a Unia Europejska / D. Popławski, J. Starzyk–Sulejewska. – Warszawa: Scholar, 2012. – 357 s.

9. Svasand L. The re-emergence of the EU issue in Norwegian politics / L. Svasand // Scandinavian Studies. – 2002. – №74 (3). – P.329–348.

Barna B. Yu., PhD–Student at the Department of International Relations and Diplomacy of the Faculty of International Relations of the Ivan–Franko National University of Lviv (Ukraine, Lviv), bogdan.barna@onet.eu

Expansion of the EU–Norway relationships in the context of the adaption of the Maastricht treaty

The article analyzes by focusing on the example of Norway the process of establishing a new model of interaction between the EU and European countries, which voluntarily withdrew from the unification process on the continent. It examines how in the context of the intensification of the integration, which was formalized by the adoption of the Maastricht Treaty, the EFTA countries, in particular Norway, joined the development of a new format of cooperation with the EU within the European Economic Area. It points out that the EEA has become an effective instrument for including third countries in the EU Common market. It puts particular emphasis on the innovative nature of such cooperation with the EU, which is defined as a quasi-membership. It studies key challenges that appear in front of countries that participate in the EEA.

Keywords: Norway, European Union, European Free Trade Association, European Economic Area, quasi-membership.

Barna B. Yu., соискатель кафедры международных отношений и дипломатической службы факультета международных отношений, Львовский национальный университет им. Ивана Франко (Украина, Львов), bogdan.barna@onet.eu

Развитие отношений Норвегии с Европейским Союзом в контексте вступления в силу Маастрихтского договора

На примере Норвегии проанализирован процесс становления новой модели взаимодействия с ЕС тех европейских стран, которые добровольно отказались от участия в объединительных процессах на континенте. Прослежено как в условиях интенсификации интеграции, которую формализовало принятие Маастрихтского договора, страны ЕАСТ, в частности Норвегия, присоединились к разработке нового формата сотрудничества с ЕС в рамках Европейского экономического пространства. Отмечено, что ЕЭП стало эффективным механизмом участия третьих стран в Общем рынке ЕС. Акцентировано на инновационном характере такого сотрудничества с ЕС, которое определяется как квази-членство. Выделены основные вызовы, которые появляются перед странами, которые принимают участие в ЕЭП.

Ключевые слова: Норвегия, Европейский Союз, Европейская ассоциация свободной торговли, Европейское экономическое пространство, квази-членство.

УДК 321

Рустамова П. Т.,
аспірантка кафедри міжнародних відносин та дипломатичної служби, Львівський національний університет ім. Івана Франка (Україна, Львів), PeriRustamova865@gmail.com

ПРІОРИТЕТНІ ПИТАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ АЗЕРБАЙДЖАНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Розглядаються основні питання зовнішньої політики Азербайджану, пріоритети та концепції. Аналізуються історичні події, що вплинули на становлення державності та формування зовнішньої політики. Характеризується сучасний стан зовнішньої політики Азербайджану.

Ключові слова: Азербайджан, зовнішня політика, пріоритети, Концепція національної безпеки, Контракт тисячоліття, Каспійський регіон.

Актуальність теми дослідження пов'язана з геополітичною значимістю регіону Південного Кавказу, зокрема зовнішньополітичним напрямом Азербайджанської Республіки та зміною пріоритетних питань, цілей та принципів зовнішньої політики Азербайджану як важливого регіонального актора. В умовах впливу глобалізації на зовнішньополітичні процеси, спроба проаналізувати пріоритети зовнішньої політики Азербайджану в сучасних умовах, заслуговує уваги.

Мета дослідження спрямована на аналіз пріоритетів зовнішньої політики Азербайджанської Республіки, охарактеризувати основні історичні етапи, які відіграли важливу роль у становленні зовнішньої політики Азербайджану. Зокрема, комплексний аналіз сучасного стану зовнішньої політики, враховуючі нові тенденції регіонального та глобального розвитку.

Геополітична значимість Азербайджану обумовлена його стратегічним розташуванням. Азербайджанська Республіка знаходиться в регіоні, який традиційно грав важливу роль в геополітиці, як перехрестя торговельних шляхів та цивілізації, культур і релігій. Азербайджан – важливий логістичний центр через який, проходять нові комунікаційні та транспортні коридори.

Історію зовнішньої політики та дипломатії Азербайджанської Республіки слід розглядати через призму подій, які зумовили формування суверенної та незалежної держави як суб'єкту міжнародних відносин.

Азербайджан – один із найдавніших осередків цивілізації. Його територію населяли численні племена, які стали згодом основою для виникнення перших державних утворень. Вже в IX ст. частина кочових тюркських огузьких племен, відомих як сельджуки підкорили землі та створили тюркську державу [1]. Вже в XV–XVI ст. на території сучасного Азербайджану існувала держава Сефевідів, яка вже тоді розширювала торговельні відносини із західноєвропейськими державами. Торговельні центри Азербайджану відігравали важливу роль в розвитку міжнародних караванних шляхів між Європою та Азією [2, с. 19]. У XVIII ст. в Азербайджані існували ханства: Карабахське, Шекинське, Гянджинське, Кубінське та інші. На жаль, в результаті Гулістанського (1813) та Туркменчайського договорів (1828), територія Азербайджану була розділена між Росією та Персією. Не зважаючи на політичну залежність, російське панування та перебування у складі Росії, народ Азербайджану зумів проголосити національну та незалежну державу.

В травні 1918 року була проголошена Азербайджанська Демократична Республіка – перша парламентська республіка в мусульманському світі. Зовнішньополітична лінія парламенту АДР (Азербайджанської Демократичної Республіки) започаткувала основи Азербайджанської дипломатії [3]. Азербайджанська Демократична Республіка прагнула встановити добросусідські відносини зі всіма членами світового співтовариства. Незважаючи на короткотривале існування республіки, АДР стала гарантом майбутніх фундаментальних основ державності та незалежності. Вже в перші роки існування, однією із основних цілей Парламенту було забезпечення політичної та територіальної недоторканості території, зміцнення демократичних та правових основ державності, створення умов для міжнародного визнання незалежності Азербайджану [4, с. 11]. Необхідно зазначити роль лідера

фракції «Мусават», політичного діяча, журналіста, ідеолога тюркізму, голови Азербайджанської національної ради – М. Расулзаде – борець за свободу та незалежність, територіальну цілісність та єдність азербайджанського тюркського народу.

Боротьба членів азербайджанської делегації на Паризькій мирній конференції та її лідерів, зокрема А. М. Топчибашова проти більшовицької окупації були єдиним гарантом на шляху свободи та суверенітету. Азербайджан був визнаний де-факто Верховною Радою Версаля і були здійснені спроби вступити в організацію Лігу Націй. Це були перші кроки дипломатичної війни новоствореного уряду, які були спрямовані на міжнародне визнання. Париж, Франція, Берлін, Стамбул – міста, де активно діяли національні центри емігрантського уряду Азербайджану. Вже в перші роки своєї незалежності, Азербайджан був в центрі уваги великих акторів. Перші претензії були викликані не лише з боку Вірменії, але й Ірану, яка прагнула окупувати територію Азербайджану і приєднати до свого складу. Лише після англо-іранського договору 1919 року, Іран відмовився від територіальних претензій до Азербайджану. Восени, 1919 року були встановлені дипломатичні відносини між країнами. Поступово відбувався процес вступу Азербайджану в систему усесторонніх міжнародних відносин.

Складна внутрішньополітична ситуація, економічні та урядові кризи, денікінська загроза із півночі, радянський експансіонізм, територіальні претензії сусідніх держав зумовили падіння республіки [5, с. 99]. Після розпаду АДР, відбувся процес окупації радянською владою території Азербайджану. В таких умовах міжнародна довіра, досягнута національним урядом втрачала свою актуальність. Радянський Азербайджан перетворився в головну арену поширення комуністичних ідей серед країн Сходу [6, с. 7]. В результаті зміни системи, в 1920 році, короткотривала свобода зовнішньополітичних відносин Азербайджанського уряду, були замінені більшовицькими порядками, які стали називатись пролетарською диктатурою. Не зважаючи на те, що Азербайджанська Демократична Республіка проіснувала лише 23 місяці, вона стала поштовхом для розвитку ідей волі та незалежності [7].

Сьогодні, Азербайджан проводить багатовекторну зовнішню політику, яка базується на принципах дружніх взаємовідносин з регіональними та глобальними акторами.

Після розпаду СРСР, політична карта світу зазнала значних змін – розпочався процес формування нового світового порядку. Азербайджан, володіючи вигідною, стратегічно важливою позицією, скористався цією можливістю. Проводячи свій політичний курс, Азербайджан перетворився у впливову державу регіону [8, с. 107]. Визначення зовнішньополітичного курсу було одним із основних завдань новоствореної держави. Враховуючи складні геополітичні реалії, президент Гейдар Алієв обрав зовнішньополітичний курс держави, який був спрямований на зміцнення економічних, воєнних та політичних основ незалежності держави, створення умов для повернення окупованої Вірменією території Нагірного Карабаху [9].

Президент Азербайджанської Республіки Г. Алієв після приходу до влади в 1993 році став свідком однієї із найважливіших проблем – протиріччя та нестійкості

характеру зовнішньополітичних відносин держави на регіональному рівні, невизначені перспективи на світовій зовнішньополітичній арені. Г. Алієв підготував проєкт зовнішньополітичної концепції, яка повністю відповідала державним інтересам сучасного Азербайджану, приймаючи до уваги справу встановлення світової та регіональної безпеки на основі демократичних цінностей [10].

Вже понад двадцять років, Азербайджанська Республіка проводить збалансовану зовнішню політику, яка не залежить від інтересів впливових держав. Самостійний підхід у дипломатичних відносинах та реалізації зовнішньополітичного курсу мають практичну реальність. Наприклад, в українському питанні щодо конфлікту навколо Автономної Республіки Крим, Азербайджан підтримує територіальну цілісність України, голосуванням в ГА ООН. Кожна держава повинна поважати територіальну цілісність іншої держави, її вибір та суверенітет, що має бути основою міжнародної стабільності [11, с. 208]. Азербайджан є загальноприйнятим лідером регіону, економіка якої складає $\frac{3}{4}$ економіки Південного Кавказу. Статус надійного партнера пояснюється обранням Азербайджану непостійним членом Ради Безпеки в 2011 році, участю у «великій двадцятці» (G8) в 2012 році і в Саміті по ядерній безпеці в Сеулі 2012 року, в Чиказькому саміті НАТО 2012 [12, с. 4].

Слід зазначити, що найбільш важливою проблемою зовнішньої політики Азербайджану є невіршений конфлікт з Вірменією щодо Нагірного Карабаху. Вже понад 20 років історичні землі Азербайджану, попри численні резолюції Генеральної Асамблеї, залишаються окупованими Вірменією. Саме цей факт є поштовхом для виокремлення ще однієї особливості зовнішньої політики Азербайджану, а саме щодо посилення обороноздатності та закріплення воєнного потенціалу. Зовнішня політика Азербайджану має наступаючий характер, адже держава, території якої окуповані не може приймати рішення, не враховуючи принцип реалізму: «хочеш миру – готуйся до війни».

Зовнішня політика Азербайджану базується на економічному та політичному прагматизмі та реалізмі. В цьому контексті, прийняття зовнішньополітичних рішень відбувається з урахуванням геополітичних реалій.

Пріоритети зовнішньої політики Азербайджанської Республіки спрямовані на побудову демократичної, цивілізованої та правової держави, посилення ролі Азербайджану як незалежного суб'єкта на міжнародній арені. Не дивлячись на те, що Ільхам Алієв продовжує курс Г. Алієва – зовнішньополітична лінія Азербайджану зазнала значних змін за останні декілька років. Цьому також сприяли низка прийнятих внутрішньополітичних стратегій. Наприклад, керівництвом держави була прийнята Концепція «Азербайджан 2020: погляд на майбутнє», ціль якої – досягнення лідерства в регіоні на основі високої конкурентоздатності в міжнародних економічних відносинах. Таким чином, вже у 2020 році, Азербайджан повинен бути на рівні розвинених держав світу [13]. З середини 90-х років, Азербайджан під керівництвом Г. Алієва поступово відроджувалась, були прийняті міри, направлені на забезпечення інтересів навколо Каспійського регіону. Був прийнятий вирішальний документ в історії зовнішньої політики не лише Азербайджану, але й країн регіону – «Контракт

тисячоліття» (2000). Саме час правління Г. Алієва вплинув на формування розуміння зовнішньополітичних пріоритетів Азербайджанської Республіки. Прийшовши до влади, лідер Азербайджану доклав чимало зусиль для вирішення нагірно-карабаського конфлікту. Вирішення цього питання залишається пріоритетним питанням зовнішньої політики Азербайджану. Окрім того, вже тоді Азербайджан розпочав процес багатосторонньої дипломатії. Безумовно, що Нагірно-Карабаський конфлікт є лише одним із факторів, який впливає на пріоритет зовнішньої політики Азербайджану. В широкому розумінні, пріоритет держави формується на основі безпеки.

Окрім зовнішньополітичної концепції, одним із найважливіших документів, який формує розуміння про пріоритети зовнішньої політики – Концепція національної Азербайджанської Республіки. Відповідно до положень документу [14] основні пріоритети зовнішньої політики включають:

- 1) захист незалежності і територіальної цілісності держави, забезпечення недоторканості кордонів;
- 2) відновлення територіальної цілісності;
- 3) забезпечення політичної, воєнної та економічної незалежності;
- 4) інтеграція в європейські та євроатлантичні структури;
- 5) вклад в міжнародну безпеку;
- 6) співробітництво з міжнародними організаціями;
- 7) регіональне співробітництво;
- 8) збереження етнічної та регіональної толерантності.

Таким чином, не дивлячись на те, що це не весь перелік пріоритетів, зрозуміло, що Азербайджан підтримує взаємовідносини з іншими державами на основі загальноприйнятих принципів міжнародного права. Пріоритети зовнішньої політики Азербайджану включають міжнародну безпеку та інтеграцію в економічні структури. Ці пріоритети тісно пов'язані із суверенітетом, внутрішнім рівнем розвитку, з місцем розташування в регіоні, воєнним потенціалом держави. Саме тому, безпека, соціально-економічний розвиток, співробітництво є аспектами, які взаємопов'язані в зовнішній політиці будь якої держави. Президент І. Алієв, враховуючи нові геополітичні виклики, проводить цілеспрямовану зовнішню політику, яка включає весь перелік національних інтересів [15, с. 179]. Слід зазначити, що регіональна безпека і співробітництво – є основою будь якої зовнішньої політики та її пріоритетів, які на сучасному етапі пов'язані з місцем та роллю держави регіоні та на міжнародній арені.

Проблема Нагірного Карабаху залишається основною перешкодою регіональної безпеки та стабільності. Саме тому, керівництво Азербайджану постійно піднімає це питання на міжнародному рівні, що заслуговує уваги та необхідності вирішення. На жаль, політика подвійних стандартів відносно Азербайджану викликає недовіру щодо сучасної міжнародної системи. Адже, коли Ірак окупував Кувейт, то проти Іраку розпочалися воєнні дії під мандатом ООН. Тобто, рішення проблеми було знайдено швидко та оперативно. Карабах є історичним минулим азербайджанських тюрків, а справедливе вирішення конфлікту є необхідним.

Багатостороння дипломатія Азербайджану відіграє важливу роль в зовнішній політиці республіки. Інтеграційні процеси в НАТО, ЄС, Раду Європи виступають не лише

пріоритетами, але й стратегією держави. З перших років незалежності, Азербайджан прийняв участь в процесах інтеграції в Європу та зближення до європейського простору безпеки, що було пов'язано з необхідністю врегулювання вірмено-азербайджанського конфлікту [16]. Відносини з Організацією Ісламського Співробітництва, СНД, НАТО, ОБСЄ мають позитивний вплив у формуванні зовнішньої політики Азербайджану. Конструктивний та цілеспрямований діалог з міжнародними організаціями є пріоритетним завданням держави та її дипломатії.

Азербайджан проводить незалежну зовнішню політику. Останні події в світі є свідченням цього факту. Міністр закордонних справ АР Е. Мамедяров в журналі «Business year» щодо російсько-турецької кризи (15.02.2016) чітко підкреслив: «Обидві держави мають важливе значення у збереженні безпеки та стабільності в регіоні Південного Кавказу і поза його межами. Азербайджан зацікавлений у підтриманні відносин як з Туреччиною так і з РФ» [17]. Безумовно, що історичні та дружні відносини Азербайджану з Туреччиною не мають аналогу в міжнародних відносинах, що може бути окремою темою для дослідження.

Окрім Туреччини, зближення відносин з Грузією має особливе місце в зовнішній політиці АР. Інтереси Грузії та Азербайджану співпадають у декількох питаннях, зокрема воєнних. 19.02.2016 була проведена трьохстороння зустріч в Тбілісі – Азербайджан, Туреччина, Грузія, на якій обговорювались питання регіонально співробітництва, які включають спільні проекти. Політичний діалог між цими державами важливий для економічного розвитку, регіональної стабільності та процвітання.

Відносини Азербайджану з Прикаспійськими державами забезпечують успіхи нафтової дипломатії та економічного розвитку.

Отже, Азербайджан є однією із найперспективніших країн регіону, яка уряд якої продовжує реалізовувати збалансований зовнішньополітичний курс. Після розпаду СССР, Азербайджан став незалежним суб'єктом міжнародних відносин. Після приходу до влади Г. Алієва розпочався процес формування зовнішньополітичного курсу. Сьогодні пріоритети зовнішньої політики Азербайджану визначені в Концепції національної безпеки. Азербайджан світська держава, яка на міжнародній арені керується принципами та нормами міжнародного права, на основі взаємоповаги та взаємоввічливості.

Список використаних джерел

1. Дорошко М. С., Шпакова Н. В. Держави пострадянського простору у світовій політиці. – К., 2010. – 129 с.
2. Махмудов Я. Взаимоотношения государства Азхоюнлу и Сефеидов с Западноевропейскими странами. II половина XV – начало XVII века. – Баку, 1991.
3. Гасанлы Дж. «Новая геополитическая ситуация в Чёрноморско-каспийском регионе после августа 2008 г.»: Черноморье-Каспий: поиск новых форматов безопасности и сотрудничества / Отв. ред. А. А. Язькова. – М.: РАН Институт Европы, 2011. – 214 с.
4. Азербайджанская Демократическая Республика (1918–1920). Парламент. (Стенографические очерки). Государственная комиссия по проведению 80-й годовщины Азербайджанской Демократической Республики. Главное архивное управление при Кабинете Министров Азербайджанской Республики. – Баку, 1998.
5. Агамалиева Н., Худиев Р. Азербайджанская Республика. Страницы истории 1918–1920. – Баку: «Сабах», 1994.
6. Гасанлы Джамиль. История дипломатии Азербайджанской Республики в трех томах. Т.2. Внешняя политика Азербайджана в годы советской власти (1920–1939). – М., 2013.

7. Алієв Т. Період великого відродження: Становлення демократичної правової Азербайджанської держави // Політика і час. – 2003. – №4. – С.65–72.

8. Раміз Мехтієв. Міропорядок двойных стандартов и современный Азербайджан. – Баку: Издательский Дом Шарг-Гарб, 2015.

9. Рафік Ісмаїлов. 20 лет независимости: достижения, проблемы и перспективы // ІRS. – 2011. – №4 (52). – С.12.

10. Гамідов С. С. Внешнеполитические приоритеты Азербайджана: интеграция в мировое сообщество // Каспийский регион: политика, экономика, культура. – Астрахань, 2015. – №2 (42). – С.141.

11. Раміз Мехтієв. Міропорядок двойных стандартов и современный Азербайджан. – Баку: Издательский Дом Шарг-Гарб, 2015.

12. Ібрагімов І. Внешнеполитическая стратегия Азербайджанской Республики на современном этапе. – Москва, 2014.

13. Проект Концепция развития «Азербайджан – 2020: взгляд на будущее». Официальный Президента Азербайджанской Республики [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.president.az/files/future_ru.pdf

14. National Security Concept of the republic of Azerbaijan. Approved by Instruction No.2198 of the President of the republic of Azerbaijan on 23 May 2007 / United Nations / http://www.un.int/azerbaijan/pdf/National_security.pdf

15. Мамедов Н. Внешняя политика: реалии и взгляд в будущее. – Баку: Ганун, 2013.

16. Пашаева Г. Значение политических проектов в сотрудничестве Азербайджана с ЕС / Гілея (науковий вісник). – Вип.79. – С.340.

17. Ministry of foreign affairs. 2016–02–15 Foreign Minister Elmar Mammadyarov's interview to «The Business Year» journal: <http://www.mfa.gov.az/news/909/3765>

References

1. Doroshko M. S., Shpakova N. V. Derzhavy postradjans'kogo prostoru u svitovij polityci. – K., 2010. – 129 s.
2. Mahmudov Ja. Vzaimootnosheniya gosudarstva Akhojnlu i Seifevidov s Zapadnoevropejskimi stranami. II polovina XV – nachalo XVII veka. – Baku, 1991.
3. Gasanly Dzh. «Novaja geopoliticheskaja situacija v Chjornomorsko-kaspijskom regione posle avgusta 2008 g.»: Chernomor'e-Kaspij: poisk novyh formatov bezopasnosti i sotrudnichestva / Otv. red. A. A. Jaz'kova. – M.: RAN Institut Evropy, 2011. – 214 s.
4. Azerbajdzhanskaja Demokraticeskaja Respublika (1918–1920). Parlament. (Stenograficheskie ocherki). Gosudarstvennaja komissija po provedeniju 80-j godovshhiny Azerbajdzhanskoj Demokraticeskoj Respubliki. Glavnoe arhivnoe upravlenie pri Kabinete Ministrov Azerbajdzhanskoj Respubliki. – Baku, 1998.
5. Agamaliyeva N., Hudiev R. Azerbajdzhanskaja Respublika. Stranicy istorii 1918–1920. – Baku: «Sabah», 1994.
6. Gasanly Dzhamil'. Istorija diplomatii Azerbajdzhanskoj Respubliki v treh tomah. T.2. Vneshnjaja politika Azerbajdzhana v gody sovetskoy vlasti (1920–1939). – M., 2013.
7. Alijev T. Period velykogo vidrozhennija: Stanovlennja demokratychnoi' pravovoi' Azerbajdzhans'koi' derzhavy // Polityka i chas. – 2003. – №4. – S.65–72.
8. Ramiz Mehtiev. Miroporjadok dvojnih standartov i sovremennyj Azerbajdzhan. – Baku: Izdatel'skij Dom Sharg-Garb, 2015.
9. Rafik Ismailov. 20 let nezavisimosti: dostizheniya, problemy i perspektivy // IRS. – 2011. – №4 (52). – S.12.
10. Gamidov S. S. Vneshnepoliticheskie prioritety Azerbajdzhana: integracija v mirovoe soobshhestvo // Kaspijskij region: politika, jekonomika, kul'tura. – Astrahan', 2015. – №2 (42). – S.141.
11. Ramiz Mehtiev. Miroporjadok dvojnih standartov i sovremennyj Azerbajdzhan. – Baku: Izdatel'skij Dom Sharg-Garb, 2015.
12. Ibragimov I. Vneshnepoliticheskaja strategija Azerbajdzhanskoj Respubliki na sovremennom jetape. – Moskva, 2014.
13. Proekt Koncepcija razvitija «Azerbajdzhan – 2020: vzgljad na budushhee». Oficial'nyj Prezidenta Azerbajdzhanskoj Respubliki [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: http://www.president.az/files/future_ru.pdf
14. National Security Concept of the republic of Azerbaijan. Approved by Instruction No.2198 of the President of the republic of Azerbaijan on 23 May 2007 / United Nations / http://www.un.int/azerbaijan/pdf/National_security.pdf
15. Mamedov N. Vneshnjaja politika: realii i vzgljad v budushhee. – Baku: Ganun, 2013.

16. Pashaeva G. Znachenie politicheskikh proektov v sotrudnichestve Azerbajdzhana s ES / Gileja (naukovij visnik). – Vip. 79. – S. 340.

17. Ministry of foreign affairs. 2016–02–15 Foreign Minister Elmar Mammadyarov's interview to «The Business Year» journal: <http://www.mfa.gov.az/news/909/3765>

Rustamova P. T., post-graduate student of the Department of International Relations and Diplomatic Service, Lviv National University Ivan Franko (Ukraine, Lviv), PeriRustamova865@gmail.com

Priority issues of Azerbaijan's foreign policy: history and modernity

The main issues of Azerbaijan's foreign policy priorities and principles. Analyzes the historical events that have influenced the formation of statehood and the formation of foreign policy. Characterized by a modern foreign policy of Azerbaijan.

Keywords: Azerbaijan's foreign policy priorities, the National Security Concept, Contract millennium, the Caspian region.

Рустамова П. Т., аспірантка кафедри міжнародних відносин і дипломатическої служби, Львівський національний університет ім. Івана Франко (Україна, Львів), PeriRustamova865@gmail.com

Приоритетные вопросы внешней политики Азербайджанской Республики: история и современность

Рассматриваются основные вопросы внешней политики Азербайджана, приоритеты и принципы. Анализируются исторические события, которые повлияли на становление государственности и формирование внешней политики. Характеризуется современная внешняя политика Азербайджана.

Ключевые слова: Азербайджан, внешняя политика, приоритеты, Концепция национальной безопасности, Контракт тысячелетия, Каспийский регион.

* * *

УДК 327

Зименкова В. В., аспірантка кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), v.zyumenkova@gmail.com

АФГАНИСТАН В ГЕОПОЛІТИЦІ США В КОНТЕКСТІ ВИВЕДЕННЯ ВІЙСЬК

Представлений аналіз зовнішньої політики США щодо Афганістану в контексті виведення військ з країни, а також виникнення нової системи американо-афганських відносин. Робота містить аналітичний огляд геополітичних цілей і інтересів США в Афганістані в нових умовах. У статті проаналізовано основні підходи американської політики в Афганістані, обґрунтована важливість та поточна роль Афганістану для Вашингтона і розглянуто причини через які США можуть залишитись в країні. На основі викладеного аналізу зроблено прогноз подальшого розвитку подій.

Ключові слова: Афганістан, США, «Непохитна свобода», НАТО, «Талібан», «Аль-Каїда», геополітика, зовнішня політика США.

Після виведення радянських військ з Афганістану в 1989 році, в країні розгорілася повномасштабна громадянська війна. До 1996 року ісламістський рух «Талібан» при підтримці Пакистану захопив владу на більшій частині території Афганістану, в результаті чого виникла частково визнана держава Ісламський Емірат Афганістан [1]. Таліби надали притулок главі міжнародної терористичної організації «Аль-Каїди» Усамі бен Ладену.

Після терактів 11 вересня 2001 року в Америці, уряд США 20 вересня звернувся до лідерів руху «Талібан» з ультиматумом, що містив, зокрема, вимоги видачі лідерів «Аль-Каїди», які вважаються відповідальними за теракти, ліквідації всіх тренувальних таборів терористів на території Афганістану і забезпечення доступу представників США в ці табори для інспекції [2]. Наступного дня уряд Ісламського Емірату Афганістан відкинув ці вимоги, а

22 вересня він виявився в міжнародній ізоляції. Уряди ОАЕ і Саудівської Аравії розірвали дипломатичні відносини з Еміратом Афганістан, і єдиною країною, що визнавала владу талібів, залишився Пакистан. Адміністрація США, в свою чергу, взяла курс на силове вирішення проблеми «Талібану» і «Аль-Каїди», заручившись при цьому підтримкою цілого ряду союзників.

Контртерористична операція США «Непохитна свобода» проти «Талібану» розпочалась ввечері 7 жовтня 2001 року. Метою операції було знищення бойовиків «Аль-Каїди» та їх союзників з руху «Талібан». Ще одним з найважливіших елементів операції було створення професійних національних сил безпеки Афганістану, які мають дати афганцям можливість забезпечувати власними силами безпеку країни. Підставою для введення військ США і Великобританії в Афганістан послужила резолюція ООН №1368 від 12 вересня 2001 року [3].

Коаліція під проводом США завершила свою військову місію наприкінці 2014 року після 13 років війни. Відтоді відповідальність за безпеку була покладена на афганські сили за підтримки військ НАТО і США. Президент США Барак Обама оголосив про повне виведення американського контингенту з Афганістану до кінця 2016 року за винятком невеликого контингенту із 1000 військовослужбовців у посольстві США в Кабулі. Однак, у 2015 році Барак Обама переглянув ці плани та повідомив про відстрочення виведення американських військ з Афганістану [4].

Це рішення, насамперед, пов'язане із відновленням напруги як в регіоні взагалі, так і всередині країни через активність «Талібану». В даний час таліби знову посилюються і під їх впливом перебуває велика територія. Те, наскільки нестійкою є ситуація в Афганістані, показало захоплення афганського міста Кундуз навесні 2015 року [5]. Хоча таліби значно поступаються урядовим військам за чисельністю, бойовикам вдалося одержати контроль над містом. На тлі цих подій міністр оборони США Ештон Картер заявив, що афганці досі потребують допомоги США [6].

Хоча в результаті операції «Непохитна свобода» США лише частково досягли поставлених цілей, в Афганістані відбулося багато позитивних змін: «Талібан» був усунутий від влади, вплив міжнародної терористичної групи «Аль-Каїда» був зменшений, значних успіхів було досягнуто в безпеці на півдні країни. Але незважаючи на ці зміни, війна створила політичні та економічні переваги для повстанців, чиновників і їхніх прихильників. «Уряд Кабулу слабо контролюється, у владі процвітає корупція, і населення їй практично не довіряє», – розповідає в своїй аналітичній статті дослідниця Південної Азії в міжнародній неурядовій організації Human Rights Watch Джейшрі Баджорія [7]. Всі американські досягнення можуть мати зворотний характер, тому нові виклики потребують присутності США.

Сучасні умови змушують ще раз розглянути та проаналізувати інтереси та цілі американської політики в Афганістані.

Один з головних інтересів США – це ресурсний потенціал Афганістану. Через бідність регіону його довгий час було складно дослідити, але відомо, що Афганістан може стати на ринку літню тим, чим є Саудівська Аравія на ринку нафти. Літій – це рідкісний, найцінніший метал, який використовується, зокрема, для створення батарей